

ที่ นร ๑๑๐๔/๖๖๔๙๙

สำนักงานสภาพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๙๖๒ ถนนกรุงเกษม กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย QR Code รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗

ด้วย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ขอเสนอเรื่อง ภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗ มาเพื่อคณะกรรมการทราบ โดยเรื่องนี้เข้าข่ายที่จะให้นำเสนอ คณะรัฐมนตรีได้ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔ (๑)

ทั้งนี้ เรื่องดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

๑. เหตุผลความจำเป็นที่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

ภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗ เป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ (๕) ซึ่งเข้าข่ายที่จะต้องนำเสนอ คณะรัฐมนตรีตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔ (๑)

๒. ความเร่งด่วนของเรื่อง

ไม่มี

๓. สำคัญและข้อเท็จจริง

๓.๑ ความเคลื่อนไหวทางสังคมไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗

๑) สถานการณ์แรงงานไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗ ก่อนช่วงทรงตัว โดยการจ้างงาน ในสาขานอกภาคเกษตรกรรมขยายตัวได้ ขณะที่ภาคเกษตรกรรมยังคงหดตัวต่อเนื่อง ด้านค่าจ้างเพิ่มขึ้น ทั้งภาพรวมและภาคเอกชน ขณะที่อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากช่วงเดียวกันของปี ๒๕๖๖ โดยอยู่ที่ ร้อยละ ๑.๐๒

ไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗ ผู้มีงานทำมีจำนวนทั้งสิ้น ๔๐.๐ ล้านคน ลดลงจาก ช่วงเดียวกันของปี ๒๕๖๖ ร้อยละ ๐.๑ จากการจ้างงานภาคเกษตรกรรมที่หดตัวต่อเนื่องที่ร้อยละ ๓.๔ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากสถานการณ์อุทกภัย ส่วนสาขานอกภาคเกษตรกรรมขยายตัวได้ที่ร้อยละ ๑.๔ โดยสาขา การขนส่งและเก็บสินค้าขยายตัวได้มากที่สุดที่ร้อยละ ๑๔.๐ และสาขาโรงแรมและภัตตาคารที่ร้อยละ ๖.๑ ขณะที่สาขาการผลิตหดตัวร้อยละ ๑.๔ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์ และยานยนต์ ชั่วโมงการทำงานโดยรวมเพิ่มขึ้น แต่บางส่วนยังต้องการทำงานเพิ่ม โดยภาพรวมและเอกชนอยู่ที่ ๔๓.๓ และ ๔๗.๔ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ตามลำดับ สำหรับผู้ทำงานล่วงเวลาเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๘ ขณะที่ผู้เสมือนว่างงาน ลดลงร้อยละ ๓๒.๙ และผู้ทำงานต่ำระดับเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕.๐ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม อัตรา การว่างงานปรับเพิ่มขึ้นเล็กน้อย อยู่ที่ร้อยละ ๑.๐๒ หรือมีผู้ว่างงานจำนวน ๔.๑ แสนคน

ประเด็นที่ต้องติดตามในระยะถัดไป (๑) การส่งเสริมการปรับตัวของแรงงานในอุตสาหกรรมรูปแบบเดิมให้เป็นอุตสาหกรรมสมัยใหม่ โดยปัจจุบันหลายอุตสาหกรรมกำลังเผชิญกับโครงสร้างการผลิตแบบเดิมที่ไม่ตอบสนองความต้องการของตลาด ซึ่งส่งผลกระทบต่อแรงงานทั้งการเลิกจ้าง การลด OT การใช้มาตรา ๗๕ การสมัครใจลาออก และการเกษียณก่อนกำหนด (๒) การเตรียมความพร้อมด้านทักษะแรงงานเพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่ โดย BOI เปิดเผยว่า อุตสาหกรรมที่มีการลงทุนเพิ่มส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมใหม่ และอาจมีการจ้างแรงงานไทยประมาณ ๑.๗ แสนคน ซึ่งจะต้องมีการเตรียมความพร้อมกำลังคนเพื่อให้แรงงานไทยได้รับประโยชน์จากการลงทุนดังกล่าว และ (๓) ผลกระทบต่อค่าครองชีพจากสถานการณ์อุทกภัยที่อาจทำให้ราคาสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้น โดยสถานการณ์อุทกภัยตั้งแต่ช่วงกลางปี ๒๕๖๗ ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมได้รับความเสียหาย และอาจส่งผลให้ราคาสินค้าเกษตรเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งกระทรวงพาณิชย์ควรตรวจสอบและควบคุมราคาไม่ให้กระทบต่อค่าครองชีพของประชาชน

๒) หนี้สินครัวเรือนในไตรมาสสอง ปี ๒๕๖๗ ขยายตัวชะลอลง จากการปฏิเสธสินเชื่อของสถาบันการเงินที่เพิ่มขึ้น ด้านคุณภาพสินเชื่อของครัวเรือนยังคงปรับลดลงต่อเนื่อง ทั้งนี้ ยังมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ได้แก่ แนวโน้มการก่อหนี้เพื่ออุปโภคบริโภคที่เพิ่มขึ้น ลูกหนี้บ้านที่มีปัญหาการผิดนัดชำระหนี้ ความเสี่ยงในการพึ่งพาทันนอกระบบของครัวเรือน และการเร่งให้ความช่วยเหลือลูกหนี้ที่ประสบปัญหาอุทกภัย

ไตรมาสสอง ปี ๒๕๖๗ หนี้สินครัวเรือนมีมูลค่า ๑๖.๓๒ ล้านล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๑.๓ ชะลอลงจากร้อยละ ๒.๓ ในไตรมาสที่ผ่านมา ทำให้สัดส่วนหนี้ต่อ GDP ปรับลดลงจากร้อยละ ๙๐.๗ ของไตรมาสก่อน มาอยู่ที่ร้อยละ ๘๙.๖ โดยหนี้สินครัวเรือนเกือบทุกประเภทมีการปรับตัวชะลอลงหรือหดตัว ยกเว้นสินเชื่อส่วนบุคคล ส่วนหนึ่งมาจากการมีภาระหนี้ที่สูง และคุณภาพสินเชื่อต่ำลงทำให้สถาบันการเงินเข้มงวดในการอนุมัติสินเชื่อ สะท้อนจากเงินให้กู้แก่ภาคครัวเรือนของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ ๓๘.๕ ของหนี้ครัวเรือนทั้งหมด ด้านคุณภาพสินเชื่อของครัวเรือนปรับลดลงต่อเนื่อง โดยยอดค้างสินเชื่อบุคคลที่ค้างชำระเกิน ๙๐ วัน (NPLs) ในฐานข้อมูลเครดิตบูโรมีมูลค่า ๑.๑๖ ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๘.๔๘ ต่อสินเชื่อรวม เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๘.๐๑ ของไตรมาสที่ผ่านมา ทั้งนี้ มีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ ได้แก่ (๑) แนวโน้มการก่อหนี้ในกลุ่มสินเชื่อเพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนบุคคลที่เพิ่มขึ้น โดยหนี้ดังกล่าวเป็นหนี้ที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง หากครัวเรือนไม่ระมัดระวังในการก่อหนี้ จะนำไปสู่การติดกับดักหนี้ (๒) ความเสี่ยงจากการต้องหันไปพึ่งพาทันนอกระบบของครัวเรือน โดยเฉพาะลูกหนี้ที่กู้ในระบบเต็มวงเงินแล้ว (๓) แนวโน้มการผิดนัดชำระหนี้บ้านที่เร่งตัวขึ้น โดยเฉพาะบ้านที่มีวงเงินสินเชื่อต่ำกว่า ๓ ล้านบาท ซึ่งครัวเรือนมักเลือกที่จะผิดนัดชำระหนี้บ้านก่อนสินเชื่อประเภทอื่น สะท้อนให้เห็นว่ารายได้ของครัวเรือนบางกลุ่มยังไม่ฟื้นตัว และ (๔) ผลกระทบของอุทกภัยต่อสภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน ซึ่งภาครัฐอาจต้องติดตามการเข้าถึงมาตรการการช่วยเหลือของผู้ประสบอุทกภัย รวมถึงต้องเร่งฟื้นฟูสถานการณ์ให้กลับคืนสู่สภาพปกติ เพื่อให้รายได้ของครัวเรือนฟื้นตัวโดยเร็ว

๓) การเจ็บป่วยด้วยโรคเฝ้าระวังในไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗ เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ ยังต้องให้ความสำคัญกับความเสี่ยงจากการเป็นมะเร็งตับจากการเจ็บป่วยด้วยโรคไวรัสตับอักเสบบี และ ซี เพิ่มขึ้น และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗ การเจ็บป่วยด้วยโรคเฝ้าระวังเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕.๙ จากการขยายตัวของจำนวนผู้ป่วยด้วยโรคปอดอักเสบ โรคมือ เท้า ปาก และโรคไข้หวัดใหญ่ ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ขณะที่สถานการณ์สุขภาพจิต พบว่าคนไทยมีปัญหาด้านสุขภาพจิตเพิ่มขึ้น โดยมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ คือ (๑) ความเสี่ยงจากการเป็นมะเร็งตับจากการเจ็บป่วยด้วยโรคไวรัสตับอักเสบบี และ ซี เพิ่มขึ้น และ

(๒) โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในกลุ่มเยาวชนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากแนวโน้มการมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น และการไม่ใช่อุปกรณ์ป้องกัน

๔) การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ยุคใหม่ในไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗ เพิ่มขึ้น โดยมีประเด็นที่ต้องเฝ้าระวัง คือ การผลิตแอลกอฮอล์เพื่อการบริโภคที่อาจไม่ได้มาตรฐาน รวมถึงต้องให้ความสำคัญกับการปราบปรามการลักลอบค้าบุหรี่ยุคใหม่ผิดกฎหมายผ่านผู้ให้บริการขนส่งสินค้าที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ยุคใหม่เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑.๓ โดยเป็นการเพิ่มขึ้นของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ ๑.๘ ขณะที่การบริโภคบุหรี่ยุคใหม่เพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๖ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ คือ (๑) การผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อการบริโภคของประชาชนที่อาจไม่ได้มาตรฐาน ทั้งจากกระบวนการผลิตที่ไม่ถูกสุขลักษณะและส่วนผสมจากวัตถุดิบอันตราย ซึ่งสามารถนำไปสู่การเสียชีวิต และ (๒) การลักลอบค้าบุหรี่ยุคใหม่ผิดกฎหมายผ่านผู้ให้บริการขนส่งสินค้า ซึ่งตรวจสอบได้ยาก อาจเพิ่มโอกาสการเข้าถึงเด็กและเยาวชน

๕) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗ แ่ลง โดยมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ คือ การเฝ้าระวังการบริโภคดอกบัวสีน้ำเงิน การหลอกลวงจากการทำบุญหรือช่วยเหลือทางออนไลน์ และการให้ความรู้เกี่ยวกับการลงทุนในลักษณะแชร์ลูกโซ่

ไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗ คดีอาญารวมเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓๓.๓ จากไตรมาสเดียวกันของปี ๒๕๖๖ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นทั้งจากคดียาเสพติด คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ และคดีชีวิต ร่างกาย และเพศ ด้านการรับแจ้งอุบัติเหตุทางถนน มีการรับแจ้งผู้ประสบภัยสะสมรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ ๗.๗ จากไตรมาสเดียวกันของปี ๒๕๖๖ ขณะที่ผู้เสียชีวิตสะสมลดลง ทั้งนี้ ประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ได้แก่ (๑) การเฝ้าระวังการบริโภคดอกบัวสีน้ำเงิน เนื่องจากอาจกลายเป็นสารเสพติดชนิดใหม่ในไทย โดยในหลายประเทศขึ้นทะเบียนให้เป็นสารเสพติดผิดกฎหมายแล้ว (๒) การหลอกลวงจากการทำบุญหรือช่วยเหลือทางออนไลน์ ในปี ๒๕๖๖ พบผู้ถูกหลอกลวงโดยอาศัยความสงสารหรือความสัมพันธ์จำนวน ๒.๖๕ ล้านคน มูลค่าความเสียหาย ๒.๓ พันล้านบาท ซึ่งในจำนวนนี้เป็นผู้เสียหายถูกหลอกลวงจากการขอรับบริจาคช่วยเหลือหรือการระดมเงินการกุศล รวมถึงในช่วงสถานการณ์น้ำท่วม และการแอบอ้างเป็นหน่วยงานรัฐหลอกลวงให้ผู้ประสบภัยกรอกข้อมูลลงทะเบียนบนเว็บไซต์/ลิงก์ปลอม เพื่อรับเงินเยียวยา และ (๓) การให้ความรู้เกี่ยวกับการลงทุนในลักษณะแชร์ลูกโซ่ พร้อมทั้งการกำกับดูแลการชักชวนทางโซเชียลมีเดีย จากผลการศึกษาของ DSI ร่วมกับ สกสว. ในปี ๒๕๖๕ พบว่า ผู้เสียหายคดีแชร์ลูกโซ่ส่วนใหญ่ร้อยละ ๘๕.๐ ทราบหรือควรทราบอยู่แล้วว่าเป็นการลงทุนแบบแชร์ลูกโซ่ แต่ยังคงเลือกตัดสินใจลงทุนเนื่องจากได้รับผลตอบแทนสูง โดยอินฟลูเอนเซอร์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

๖) การร้องเรียนผ่าน สคบ. และสำนักงาน กสทช. เพิ่มขึ้น และมีประเด็นที่ต้องติดตามเกี่ยวกับการระบาดของสินค้าที่ไม่มีมาตรฐาน มอก. และการรับมือกับอาหารปนเปื้อนสารเคมีอันตราย

ไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗ การร้องเรียนเกี่ยวกับผู้บริโภคในภาพรวมเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมาร้อยละ ๙.๑ โดยทั้งการร้องเรียนสินค้าและบริการผ่าน สคบ. และสำนักงาน กสทช. เพิ่มขึ้นที่ร้อยละ ๙.๓ และร้อยละ ๔.๔ นอกจากนี้ มีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ คือ (๑) การระบาดของสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) จากต่างประเทศโดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มเครื่องใช้ไฟฟ้าที่มีมากถึง ๓.๗ แสนชิ้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาถึง ๖.๓ เท่าตัว ซึ่งอาจนำไป

สู่ความเสียหายในระดับที่ยากต่อการรับผิดชอบ และ (๒) การรับมือกับอาหารไม่ปลอดภัยที่มีการจำหน่ายในท้องตลาดอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอาหารกลุ่มผลไม้ที่มีการปนเปื้อนของสารเคมีอันตราย อาทิ การปนเปื้อนของสารพิษตกค้างในองุ่นไซน์มีสแคทเกินค่ามาตรฐานกฎหมายที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค นอกจากนี้ เกือบครึ่งหนึ่งของสารพิษตกค้างที่ตรวจพบยังเป็นสารที่อยู่นอกบัญชีวัตถุอันตรายของไทยที่ยังไม่มีการควบคุมอีกด้วย

๓.๒ สถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญ

๑) Negative Income Tax: ระบบภาษีแบบใหม่ ไทยต้องทำอย่างไร ?

ภาษีเงินได้แบบติดลบ หรือ NIT เป็นกลไกให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และเป็นการรวมระบบการหารายได้และการให้ความช่วยเหลือไว้ในระบบเดียว ซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้รูปแบบหนึ่ง โดยมีข้อค้นพบจากการนำ NIT มาประยุกต์ใช้ในประเทศต่าง ๆ ดังนี้ (๑) แต่ละประเทศนำ NIT มาประยุกต์ใช้ในวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน อาทิ ประเทศออสเตรเลีย นำ NIT มาใช้ในรูปแบบภาษีสำหรับครอบครัว (Family Tax Benefit: FTB) เพื่อช่วยเหลือครัวเรือนรายได้น้อยในการเลี้ยงดูบุตร (๒) การกำหนดขนาดของสิทธิประโยชน์/เงินช่วยเหลือกับผู้ที่มีรายได้น้อยที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการลดความยากจนแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มประชากร อาทิ โครงการ Earned Income Tax Credit (EITC) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ให้เครดิตภาษีคืนตามการมีบุตร ทำให้สัดส่วนคนจนของครัวเรือนที่ไม่สมรสและมีสมาชิกที่เป็นเด็ก ๓ คน ลดลงถึงร้อยละ ๒๐.๒ ขณะที่ครัวเรือนที่ไม่สมรสและไม่มีเด็ก ลดลงเพียงร้อยละ ๑.๕ (๓) NIT มีส่วนในการกระตุ้นให้ผู้มีรายได้น้อยทำงาน แต่เงื่อนไขบางประการอาจลดแรงจูงใจในการทำงานเพิ่ม อาทิ กรณี Workfare Income Supplement (WIS) ของประเทศสิงคโปร์ ประเมินคุณสมบัติของผู้มีสิทธิได้รับ WIS จากรายได้รวมต่อเดือน ครอบคลุมถึงค่าล่วงเวลา โบนัส และค่าคอมมิชชั่น ส่งผลให้แรงงานส่วนหนึ่งลดการทำงานล่วงเวลาลงจากเดิม (๔) เงื่อนไขและระบบที่ซับซ้อนเป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงการช่วยเหลือของประชาชน อาทิ เงื่อนไข FTB ของประเทศออสเตรเลีย มีการตรวจสอบทั้งรายได้สุทธิ จำนวนและอายุบุตร ระยะเวลาที่ใช้ในการดูแลบุตร การนำบุตรไปรับวัคซีนตามกำหนด ทำให้ครัวเรือนบางส่วนเสี่ยงที่จะเข้าไม่ถึง โดยเฉพาะในกรณีที่พ่อแม่แยกทางกัน และ (๕) ประเทศที่สามารถนำ NIT มาประยุกต์ใช้และยังสามารถดำเนินการต่อเนื่อง ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่มีสัดส่วนแรงงานนอกระบบต่ำ ขณะที่ประเทศที่เคยนำ NIT มาประยุกต์ใช้แต่ปัจจุบันยกเลิก ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ

ทั้งนี้ แม้การนำ NIT มาปรับใช้จะมีประโยชน์ทั้งกับประชาชนและภาครัฐ แต่ยังมีประเด็นที่ต้องพิจารณา ได้แก่ (๑) การกำหนดวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้ความช่วยเหลือให้มีความชัดเจน บนพื้นฐานบริบทของประเทศไทย (๒) การกำหนดเกณฑ์รายได้และระดับการช่วยเหลือให้มีความเหมาะสม โดยต้องมีการศึกษาเพื่อให้สามารถกำหนดเกณฑ์รายได้ที่สามารถจูงใจให้คนทำงานเพื่อให้มีรายได้เพิ่ม รวมถึงต้องมีการทบทวนเกณฑ์เป็นระยะเพื่อให้สอดคล้องกับค่าครองชีพ และ (๓) การจัดเตรียมงบประมาณเพื่อใช้สนับสนุนการดำเนินการ NIT และศึกษาผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและภาระทางการคลัง อาทิ การพิจารณายกเลิกบางมาตรการที่มีความซ้ำซ้อนของสวัสดิการโดยรวมการช่วยเหลือเป็นระบบเดียว ควบคู่ไปกับการดึงผู้มีรายได้ถึงเกณฑ์ให้เข้าระบบภาษี พร้อมกับกำหนดบทลงโทษและบังคับใช้อย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันแรงจูงใจในการกระทำผิด (Moral hazard)

๒) ชากแบตเตอรี่ EV จัดการอย่างไร ?

ประเทศไทยมุ่งเป้าที่จะเป็นศูนย์กลางการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าของอาเซียน จึงมีทั้งนโยบายด้านการส่งเสริมการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าและการส่งเสริมให้ประชาชนหันมาใช้รถยนต์ไฟฟ้า

ซึ่งปัจจุบันกำลังการผลิต EV ของไทยอยู่ที่ประมาณ ๔ แสนคันต่อปี และมียอดการจดทะเบียนรถ EV ในประเทศ ในปี ๒๕๖๖ โดยเฉพาะรถ BEV เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๔ ถึง ๑๖ เท่า ซึ่งในอีกด้านหนึ่งอาจนำไปสู่ ปัญหาขยะอันตรายที่มาจากแบตเตอรี่ โดยเฉพาะซากแบตเตอรี่ลิเทียมไอออนที่คาดว่าจะภายในปี ๒๕๘๓ จะมีมากถึง ๗.๘ ล้านตันต่อปี ดังนั้นหากจัดการไม่ถูกต้องจะส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ จึงส่งผลให้ หลายประเทศให้ความสำคัญกับการจัดการแบตเตอรี่อย่างถูกต้องและเป็นระบบ โดย (๑) การกำหนดมาตรฐาน การจัดการแบตเตอรี่ เพื่อควบคุมและจัดการซากแบตเตอรี่อย่างครบวงจร อาทิ สหภาพยุโรป (EU) ออกระเบียบ ว่าด้วยแบตเตอรี่ที่ครอบคลุมวงจรชีวิตของแบตเตอรี่เต็มรูปแบบ รวมทั้งมีการกำหนดเป้าหมายขั้นต่ำ ในการรีไซเคิลแบตเตอรี่และการออกมาตรการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (EPR) เพื่อให้ผู้ผลิตและ ผู้นำเข้าแบตเตอรี่รถ EV มีส่วนรับผิดชอบในการจัดการและรีไซเคิลแบตเตอรี่ควบคู่ไปด้วย (๒) การสนับสนุน การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการรีไซเคิลแบตเตอรี่ เนื่องจากธุรกิจรีไซเคิลแบตเตอรี่รถ EV ยังอยู่ในช่วง เริ่มต้น ส่งผลให้ได้ผลกำไรไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน จึงมีความจำเป็นต้องมีการทำ R&D ในอุตสาหกรรมเทคโนโลยี รีไซเคิล อาทิ ประเทศญี่ปุ่น มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีรีไซเคิลที่สามารถนำส่วนประกอบ และวัสดุกลับมาใช้ได้ในอัตราที่สูง และ (๓) การพัฒนาระบบการติดตามสำหรับการจัดการแบตเตอรี่ เพื่อช่วยสนับสนุนให้มีการรวบรวมและแบ่งปันข้อมูลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน supply chain อาทิ ประเทศจีน มีการบังคับใช้นโยบายการติดตามข้อมูลอายุการใช้งานแบตเตอรี่ ตั้งแต่การผลิตไปจนถึงการรีไซเคิล

สำหรับประเทศไทย การกำจัดซากแบตเตอรี่ยังเป็นประเด็นท้าทาย ทั้งจาก การขาดกฎหมายและข้อบังคับที่เฉพาะเจาะจง การขาดแนวทางในการจัดการซากแบตเตอรี่ที่ยังถูกจัดรวม อยู่ในประเภทขยะอันตรายทั่วไป และการขาดการต่อยอดทางเทคโนโลยี ดังนั้น เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ไทยต้องมีการดำเนินการเพิ่มเติม กล่าวคือ (๑) การศึกษาและกำหนดมาตรฐานการจัดการซากแบตเตอรี่ ที่มีความรัดกุม ปลอดภัย และครอบคลุมวงจรชีวิตของแบตเตอรี่ อาทิ การนำหลัก EPR มาปรับใช้ เป็นแนวทางให้ผู้ผลิตคำนึงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม การมีข้อกำหนดให้ผู้ใช้รถต้องมีส่วนในการรับผิดชอบ ตั้งแต่ซื้อรถจนเลิกใช้รถ (๒) การสนับสนุนและส่งเสริมด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี การจูงใจให้มีการลงทุน ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรที่จำเป็นสำหรับอุตสาหกรรมรีไซเคิล อาทิ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยและภาคอุตสาหกรรมเพื่อพัฒนาวิจัยเทคโนโลยีด้านการรีไซเคิล การให้สิทธิพิเศษทางภาษีเพื่อ จูงใจให้ภาคเอกชนลงทุน และการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรที่สำหรับรองรับอุตสาหกรรมรีไซเคิลแบตเตอรี่ และ (๓) การมีระบบติดตามแบตเตอรี่ที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วนเข้าด้วยกันทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และ ภาคประชาชน ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการและรีไซเคิลแบตเตอรี่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓) เมื่อต้องฝากชีวิตไว้บนรถสาธารณะ ?

รถโดยสารสาธารณะเป็นหนึ่งในรูปแบบของขนส่งมวลชนพื้นฐานสำคัญ ในการเดินทางของประชาชน โดยในปี ๒๕๖๖ มีอุบัติเหตุจากรถโดยสารสาธารณะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๔๖.๕ จากปี ๒๕๖๕ ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บรวมกันเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐๕.๒ โดยพบประเด็นน่ากังวล ที่ส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุกับรถโดยสารสาธารณะไทย อาทิ การมีพฤติกรรมขับขี่ที่ไม่เหมาะสมเป็นสาเหตุหลัก ในการเกิดอุบัติเหตุทางถนน ข้อมูลจากสำนักสถิติสภาพการขนส่งทางบก ปี ๒๕๖๖ พบว่า อุบัติเหตุรถโดยสาร สาธารณะเกิดขึ้นจากความบกพร่องของผู้ขับขี่มากที่สุด ร้อยละ ๘๑.๑ นอกจากนี้ สภาพการทำงานที่ไม่ดี บนรถโดยสาร ยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและสมรรถนะการขับขี่ เนื่องจากต้องปฏิบัติงาน อยู่ในพื้นที่จำกัดเป็นเวลานาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานประสบปัญหาทางอารมณ์ และการละเลยต่อความปลอดภัย ที่เกี่ยวกับการปรับปรุงสภาพรถโดยสาร โดยแบ่งออกเป็น ๒ ประเด็น ได้แก่ (๑) รถสาธารณะส่วนใหญ่ มีอายุการใช้งานนานและมีสภาพทรุดโทรม ยกตัวอย่างรถโดยสารสาธารณะประจำทางของ ขสมก. ที่ในปี ๒๕๖๗

กว่าร้อยละ ๕๒.๖ ของจำนวนรถโดยสาร ขสมก. ยังเป็นรถธรรมดา (สีครีม - แดง) อายุการใช้งานนานถึง ๓๓ ปี และ (๒) การดัดแปลงสาระสำคัญของรถที่ไม่ได้มาตรฐาน ยกตัวอย่างกรณีการติดตั้งก๊าซ CNG ที่ไม่ได้มาตรฐาน อาทิ จำนวนถังก๊าซเกินจากรายการที่จดทะเบียนไว้ ถังก๊าซหมดอายุ ซึ่งเสี่ยงต่อการเกิดเหตุเพลิงไหม้หรือระเบิดรุนแรง

สำหรับการจัดการเกี่ยวกับรถสาธารณะในต่างประเทศ พบว่า มีการบริหารจัดการระบบรถสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ประเทศญี่ปุ่น มีการตรวจสอบพนักงานก่อนขับรถทุกครั้ง และมีการฝึกอบรมขับขี่เชิงรุกเมื่อเกิดเหตุ รวมทั้งมีการฝึกอบรมทัศนคติการขับขี่และการศึกษาเชิงจิตวิทยา ประเทศสิงคโปร์ ภาครัฐได้เปลี่ยนรถโดยสารประจำทางที่อายุการใช้งานนาน พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนกฎหมายการขนส่งและบทลงโทษเข้มงวด ประเทศกลุ่มภูมิภาคยุโรป ไม่อนุญาตให้ใช้ก๊าซเป็นเชื้อเพลิงขับเคลื่อนในรถโดยสารขนาดใหญ่ ทั้งนี้ การจัดการในต่างประเทศ นำมาสู่แนวทางสำหรับประเทศไทยได้ ดังนี้ (๑) การพัฒนาคุณภาพของพนักงานขับรถ จัดให้มีการฝึกอบรม การประเมินคุณภาพ และการตรวจสอบสภาพร่างกายและจิตใจประจำปี (๒) การสนับสนุนจากภาครัฐในการปรับปรุงสภาพรถโดยสาร ภาครัฐควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจการขนส่งที่ต้องการเปลี่ยนรถโดยสารหรือการติดตั้งระบบพลังงานไฟฟ้า อีกทั้ง การพัฒนาระบบตรวจสอบสภาพรถให้ทันสมัย และ (๓) ความเข้มงวดต่อการบังคับใช้กฎหมายมาตรฐานความปลอดภัยรถโดยสาร และการทบทวนกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากอาจมีการใช้ช่องโหว่ทางกฎหมาย อาทิ การดัดแปลงสภาพรถและเครื่องยนต์โดยใช้อาศัยคำว่า “ดุษณีพินิจ” ของนายทะเบียน

๓.๓ บทความ “โรคไตเรื้อรัง : บทเรียนการออกแบบนโยบายของระบบหลักประกันสุขภาพภาครัฐ”

โรคไตเรื้อรังเป็นโรค NCDs ที่มีการขยายตัวของการสูญเสียปีสุขภาวะมากที่สุด โดยระหว่างปี ๒๕๓๔ - ๒๕๖๔ ทำให้คนไทยสูญเสียปีสุขภาวะเพิ่มขึ้นถึง ๓.๑๔ เท่า สูงกว่าโรคมะเร็งและโรคหลอดเลือดหัวใจที่เพิ่มขึ้น ๒ เท่า และ ๑.๘ เท่า ตามลำดับ นอกจากนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ คนไทยป่วยเป็นโรคไตเรื้อรังกว่า ๑.๑๓ ล้านคน โดยสาเหตุของโรคที่สำคัญมาจากทั้งพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารและการเป็นโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง รวมถึงการสูบบุหรี่ ซึ่งที่ผ่านมาไทยมีมาตรการป้องกันเพื่อไม่ให้จำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้น รวมถึงมีมาตรการรักษาทั้งการล้างไตทางช่องท้อง การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม และการปลูกถ่ายไต และเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ รัฐบาลได้มีนโยบายให้ผู้ป่วยภายใต้สิทธิกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สามารถเลือกวิธีการล้างไตด้วยตนเองได้ ส่งผลให้ผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายเปลี่ยนมาใช้บริการฟอกเลือดผ่านเครื่องไตเทียมเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๘๘.๗๕ ภายในระยะเวลา ๑ ปี การดำเนินการดังกล่าว นับว่าเป็นบทเรียนสำคัญในการออกแบบนโยบายในระบบสุขภาพ ได้แก่ ๑) บุคลากรทางการแพทย์และหน่วยบริการด้านการล้างไตยังมีไม่เพียงพอกับจำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มสูงขึ้น โดยการฟอกเลือดแต่ละครั้งต้องอยู่ภายใต้การดูแลของบุคลากรทางการแพทย์ ขณะที่อายุรแพทย์โรคไตและพยาบาลเฉพาะทางด้านโรคไตยังมีจำนวนไม่เพียงพอ ๒) ความไม่พร้อมของเครื่องมือในการจัดบริการโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้าย โดยเครื่องไตเทียมในปี ๒๕๖๕ มีจำนวน ๑๑,๖๑๓ เครื่อง เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ ๕.๑๔ จากปี ๒๕๖๔ ซึ่งถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนผู้ใช้บริการที่เพิ่มขึ้นกว่า ๒ เท่า ๓) การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมไม่ได้เหมาะกับผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังทุกราย โดยผู้ป่วยไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่เข้ารับบริการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมมีการเสียชีวิตมากกว่าที่ควรจะเป็น ๔) การล้างไตทางช่องท้องมีต้นทุนต่ำกว่าการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ซึ่งจากการคำนวณงบประมาณที่ สปสช. ได้รับ พบว่า ต้นทุนการล้างไตทางช่องท้องอยู่ที่ ๑๔๐,๐๐๐ - ๑๕๐,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี ต่ำกว่าต้นทุนของการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมที่อยู่ประมาณ ๑๖๐,๐๐๐ - ๑๗๐,๐๐๐ บาทต่อคนต่อปี และ ๕) งบประมาณภาครัฐสำหรับการรักษาโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

โดยรายจ่ายสำหรับการบำบัดทดแทนไตของทุกสิทธิรวมกันในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ อยู่ที่ ๑๔,๑๘๑ ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น ๑๙,๐๑๒ ล้านบาท ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ อีกทั้งปีงบประมาณภาครัฐสำหรับการรักษาโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่จ่ายจริง ยังอยู่ในระดับที่สูงกว่าที่ตั้งไว้ทุกปี

จากผลการดำเนินการดังกล่าว ทำให้เมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ที่ผ่านมา กองทุนฯ มีแนวทางที่จะนำนโยบายการล้างไตทางช่องท้องเป็นทางเลือกแรกกลับมาใช้ เพื่อมุ่งเพิ่มสัดส่วนบริการล้างไตทางช่องท้องอย่างน้อยร้อยละ ๕๐ ของผู้ป่วยไตเรื้อรังที่ต้องฟอกไตรายใหม่ ขณะเดียวกัน จากบทเรียนข้างต้นยังสะท้อนให้เห็นว่า **ในระยะถัดไป** ภาครัฐอาจประยุกต์ใช้แนวคิดของวิธีการงบประมาณแบบฐานศูนย์ (Zero-Based Budgeting) ที่พิจารณาจัดสรรงบประมาณจากความจำเป็นและสถานการณ์ที่ต้องดำเนินการ โดยไม่ขึ้นอยู่กับงบประมาณที่เคยจัดสรรมาในอดีต ซึ่งจะช่วยให้ระบบหลักประกันสุขภาพภาครัฐที่ต้องขอรับการสนับสนุนงบประมาณต้องพิจารณาความคุ้มค่า ประสิทธิภาพ และความเหมาะสม ตลอดจนมีการจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการ รวมถึงต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวัง และการป้องกันการเกิดโรคมามากขึ้น โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทั้งการบริโภค การมีกิจกรรมทางกาย ตลอดจนการตรวจวัดและควบคุมระดับน้ำตาล/ความดันโลหิตให้เหมาะสม

๔. ประโยชน์และผลกระทบ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลและข้อสังเกตจากรายงานไปใช้ในการติดตามสถานการณ์ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

๕. ค่าใช้จ่ายและแหล่งที่มา หรือการสูญเสียรายได้

ไม่มี

๖. ความเห็นหรือความเห็นชอบ/อนุมัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ไม่มี

๗. ข้อกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

ไม่มี

๘. ข้อเสนอของ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

สศช. ขอให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อโปรดทราบภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๗

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไปด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายตฤชา พิชานันท์)

เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม
โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๔๐๘๕ ต่อ ๓๖๐๑
โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๒๘๐๓
E-mail: Suphannada@nesdc.go.th

สิ่งที่ส่งมาด้วย

